

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Инклюзивті балаларға тиімді сабақ беру жолдары

ЖАРИЯЛАНДЫ 04.02.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР бейімделген оқыту, дифференциация, ерекше қажеттіліктері бар балалар, инклюзивті білім беру, педагогикалық әдістер, тиімді оқыту	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/175634/
--------------------------	--	--

Мирзаханова Гульчехра Нурбековна

№102 жалпы орта білім беретін мектебі

Бастауыш сынып мұғалімі

Аннотация

Бұл мақалада инклюзивті білім беру жүйесінде ерекше қажеттіліктері бар балаларға тиімді сабақ беру әдістері жан-жақты қарастырылады. Инклюзивті оқыту – барлық балаларға бірдей білім алу мүмкіндігін қамтамасыз ететін маңызды бағыттардың бірі. Мұнда оқытудың әдіс-тәсілдері, мұғалімнің рөлі, оқу үдерісін ұйымдастырудың ерекшеліктері және инклюзивті ортадағы қиындықтарды жеңу жолдары талқыланады. Сондай-ақ, арнайы педагогикалық әдістер мен технологияларды қолдану арқылы ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың оқу жетістігін арттыруға арналған ұсыныстар беріледі.

Кілт сөздер: инклюзивті білім беру, ерекше қажеттіліктері бар балалар, тиімді оқыту, педагогикалық әдістер, дифференциация, бейімделген оқыту.

Кіріспе

Қазіргі таңда инклюзивті білім беру – қоғамның барлық мүшелеріне тең мүмкіндіктер жасауға бағытталған маңызды қадамдардың бірі. Білім беру ұйымдары ерекше қажеттіліктері бар балаларды жалпы ортаға енгізу арқылы олардың әлеуметтенуіне және толыққанды білім алуына жағдай

жасайды. Алайда, инклюзивті білім беру жүйесінің тиімділігі мұғалімнің дұрыс әдіс-тәсілдерді қолдануына, оқу үдерісін ұйымдастыруына және оқу бағдарламасының икемділігіне тікелей байланысты. Сондықтан, бұл мақалада инклюзивті балаларға тиімді сабақ беру жолдары қарастырылады.

Инклюзивті білім берудің маңызы мен негізгі қағидаттары

Инклюзивті білім беру – әрбір баланың білім алу құқығын қамтамасыз ететін, ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды қолдауға бағытталған жүйе. Бұл жүйенің негізгі қағидаттарына мыналар жатады:

- **Теңдік және қолжетімділік:** Барлық балаларға сапалы білім алу мүмкіндігін ұсыну.
- **Диверсификация:** Әртүрлі оқушылардың қажеттіліктерін ескере отырып, оқу материалын бейімдеу.
- **Қолдау көрсету:** Ерекше қажеттіліктері бар оқушыларға қосымша ресурстар мен әдістемелік құралдар ұсыну.
- **Ортақ оқыту:** Жалпы білім беру сыныптарында барлық оқушылардың бірге оқып, бір-бірімен өзара әрекеттесуін қамтамасыз ету.

Бұл қағидаттар инклюзивті оқытудың негізін құрайды және мұғалімдерден жан-жақты дайындық пен арнайы әдістемелерді қолдануды талап етеді.

Инклюзивті балаларға тиімді сабақ беру әдістері

Инклюзивті балаларға тиімді сабақ беру үшін мұғалімдер әртүрлі педагогикалық әдістер мен стратегияларды қолдануы керек. Олардың ішінде ең тиімділері мыналар:

- **Дифференциация әдісі**

Дифференциация – оқушылардың деңгейіне, қабілеттеріне және қажеттіліктеріне қарай оқу тапсырмаларын бейімдеу әдісі. Бұл әдіс ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың оқу үдерісіне белсенді қатысуына мүмкіндік береді. Мұғалімдер

тапсырмалардың күрделілігін реттеу, оқушыларға қосымша уақыт беру немесе визуалды және практикалық материалдар қолдану арқылы дифференциацияны жүзеге асырады.

- **Көпсезімдік (мультимодальды) оқыту әдісі**

Инклюзивті балалар әртүрлі оқу стильдеріне ие болғандықтан, көпсезімдік оқыту әдісі ерекше тиімді болып табылады. Бұл әдіс визуалды, аудиалды, кинестетикалық және тактильді оқыту түрлерін біріктіреді. Мысалы, мәтіндік ақпаратпен қатар суреттер, видеолар, дыбыстық материалдар мен практикалық жаттығуларды қолдану балалардың материалды жақсы меңгеруіне ықпал етеді.

- **Ынтымақтастыққа негізделген оқыту**

Топтық жұмыс пен ынтымақтастыққа негізделген оқыту – ерекше қажеттіліктері бар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектесетін тиімді әдістердің бірі. Бұл әдіс балаларды бір-біріне көмектесуге, өзара қолдау көрсетуге және бірігіп жұмыс істеуге үйретеді. Мұғалімдер шағын топтық жұмыстар ұйымдастырып, барлық оқушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысуын қамтамасыз етуі тиіс.

Инклюзивті сабақтарды ұйымдастырудың ерекшеліктері

Инклюзивті сыныптарда сабақ беру үшін мұғалімдер оқу ортасын бейімдеуі керек. Оқу үдерісін ұйымдастырудағы маңызды аспектілер мыналар:

- **Оқу материалдарын бейімдеу:** Қарапайым тілмен түсіндірілген, визуалды материалдармен қамтамасыз етілген және интерактивті құралдармен толықтырылған оқулықтарды қолдану.
- **Қосымша қолдау көрсету:** Оқушыларға жеке кеңес беру, арнайы білім беру көмекшілерін (ассистенттерді) тарту.
- **Икемді бағалау жүйесі:** Оқушылардың мүмкіндіктеріне қарай бағалау әдістерін қолдану, мысалы, жобалық жұмыстар, ауызша жауаптар, альтернативті тесттер.

Мұғалімнің рөлі және кәсіби даярлығы

Инклюзивті білім беруде мұғалімнің кәсіби біліктілігі үлкен маңызға ие. Мұғалімдер:

- Инклюзивті педагогика және арнайы білім беру әдістерін меңгеруі керек.
- Балалардың психологиялық және физикалық ерекшеліктерін түсінуі қажет.
- Ата-аналармен және арнайы мамандармен (психологтар, логопедтер, дефектологтар) тығыз байланыста жұмыс істеуі керек.

Сонымен қатар, мұғалімдер үнемі өз білімдерін жетілдіріп, жаңа педагогикалық технологияларды меңгеруі қажет.

Қорытынды

Инклюзивті білім беру – қоғамның әрбір мүшесіне тең білім алу мүмкіндігін беретін маңызды жүйе. Ерекше қажеттіліктері бар балаларға тиімді сабақ беру үшін мұғалімдер оқытудың дифференциациясы, мультимодальды әдістер, ынтымақтастыққа негізделген оқыту және оқу үдерісін бейімдеу сияқты әдістерді қолдануы тиіс. Сонымен қатар, мұғалімдер өз кәсіби біліктілігін үнемі жетілдіріп, оқушыларға қолайлы орта жасауға ұмтылуы керек.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Аяғанова, Г. (2021). *Инклюзивті білім берудің негіздері*. Алматы: «Білім» баспасы.
2. Назарбаев, Н. (2018). *Қазақстандағы білім беру жүйесін жетілдіру стратегиялары*. Астана: «Елбасы» қоры.
3. UNESCO (2020). *Инклюзивті білім беру: Үздік тәжірибелер мен нұсқаулықтар*. Париж: UNESCO баспасы.
4. Виготский, Л. С. (1996). *Баланың психикалық дамуы және оқыту процесі*. Мәскеу: Педагогика.
5. *Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі (2023)*.

Инклюзивті білім беруді дамыту тұжырымдамасы. Астана.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.